
MAMA PURTĂTOARE: PÂNTECE DE ÎNCHIRIAT

Mama surogat sau mama purtătoare este o practică din ce în ce mai răspândită care, pentru a fi acceptată social, se ascunde adesea sub aparența compasiunii. Adevărata compasiune, însă, nu poate oculta adevărul: maternitatea surogat constituie o nouă modalitate de a exploata femeile și de a face trafic cu ființe umane, transformând copiii în bunuri comerciale.

Autori: PROFESIONALES POR LA ETICA - Spania

**Versiunea în limba română, note, adăugiri și cap. 2. II: Asociația PRO VITA Filiala
București și Asociația PRO VITA Media București**

www.provitabucuresti.ro

www.facebook.com/provitabucuresti

@pro_vita

SUMAR

INTRODUCERE

1. MATERNITATEA-SUROGAT CA EXPLOATARE A FIINȚELOR UMANE

- a) Copilul ca produs comercial, subiect al unui „control de calitate”
- b) Mamele purtătoare ca produse consumabile
- c) Implicații medicale și psihologice
- d) Complicații neprevăzute: copilul ca produs nedorit al unei tranzacții comerciale
- e) Traficul de ființe umane

2. LEGISLAȚIA INTERNAȚIONALĂ ȘI NECESITATEA INTERZICERII GLOBALE A SUROGAȚIEI, CA PRACTICĂ ÎMPOTRIVA DEMNITĂȚII UMANE ȘI A DREPTURILOR FUNDAMENTALE

I) Cadrul legislativ european

- a) Jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului și proiectul Conferinței de la Haga
- b) Drept comparat
- c) Poziția Uniunii Europene și a Consiliului Europei

II) Situația din România

CONCLUZIE

REZUMAT

INTRODUCERE

Maternitatea-surogat nu înseamnă progres sau dezvoltare socială. Din contră, constituie o nouă modalitate de a exploata femeile și de a face trafic cu ființe umane, transformând copiii în bunuri comerciale; de aceea, procedura este contrară cu numeroase dispoziții legale europene și internaționale, în mod special cu acelea care promovează demnitatea umană, adopția, protecția femeilor și a copiilor precum și cele care condamnă traficul de persoane.

Surogația este adesea prezentată ca o alternativă a reproducerii medicale și un tratament altruist în ajutorarea cuplurilor infertile, oferindu-le oportunitatea de a-și îndeplini dorința de a deveni părinți.

Dar realitatea este destul de diferită! Nu mai puțin de 6 adulți pot cere drepturi parentale asupra unui copil născut prin procedeul surogației: mama biologică (donatoarea ovulului), mama surogat, mama „beneficiar”, tatăl biologic (donatorul de spermatozoizi), partenerul mamei surogat (prezumția de paternitate) și tatăl beneficiar. Lăsând la o parte conflictele juridice și litigiile care sunt mai mult decât probabil să apară, acest aspect privează copilul de dreptul de a-și cunoaște identitatea, drept menționat în articolele 7 și 8 din Convenția ONU cu privire la Drepturile Copilului.

Comercializarea maternității este de asemenea o modalitate de a exploata... exploatarea femeii. Prin maternitatea surogat, femeile își împrumută sau vând trupurile în schimbul banilor sau al altor forme de compensație. În timp ce în Europa surogatul este, în mare măsură, parțial sau chiar în totalitate interzis, la nivel mondial vorbim despre o afacere în plină dezvoltare. Agențiile profită de suferința cuplurilor infertile și de vulnerabilitatea femeilor sărace sau dezavantajate, dezvoltând o afacere bazată pe procesul de selectare și pe „controlul calității” femeilor și nou-născuților.

În multe țări, maternitatea surogat este legată de rețelele de prostituție, din interiorul cărora se racolează mame purtătoare¹.

Deși surogația este prezentată ca fiind sigură și fără repercusiuni pentru mamă sau pentru copil, procedura implică o serie de consecințe psihologice inevitabile pentru mamă și copil, legați, după cum arată studii din ultimele decenii, de legături extrem de importante dezvoltate în perioada sarcinii.

De asemenea, este necesar să luăm în considerare varietatea de situații neprevăzute și conflicte care pot să apară în urma acestui proces: o sarcină cu grad ridicat de risc sau care poate pune în

¹ Jean M. Sera, *Surrogacy and prostitution - A comparative analysis*. Journal of gender & the Law, vol. 5:315, 1997

pericol sănătatea mamei surogat, dizabilități ale copilului sau chiar răzgândirea părinților beneficiari...

Scopul procreării cu mamă purtătoare nu este „binele copilului”, ci exploatarea dorinței de a deveni părinți, chiar atunci când aceasta presupune exploatarea femeilor care sunt folosite ca incubatoare, adeseori sub constrângere – dar și transformarea copilului într-un produs comercial.

„Vrem copii cu orice preț” este un obiectiv care face parte din bagajul cotidian de speranțe și aspirații considerate legitime, încurajate prin reclame și implementate prin campanii guvernamentale. Totuși, prea puțini par să fie conștienți de „nocivitatea unor astfel de mobilizări sociale în favoarea tehnicilor medicale de 'perfecționare' a naturii umane. Căci [...] toate acestea nu sunt nici neutre (wertfrei – cum, potrivit lui Weber, ar fi trebuit să fie știința), nici inocente: ele pregătesc *une surhumanité menaçante*, obținută [...] prin substituirea politicii cu medicina. Iată cum rezumă Philippe Raynaud [...]: „avântul științelor biologice creează condițiile unei recompuneri globale a științei și puterii, care deschide perspectiva unei noi utopii, cea a 'sănătății perfecte', avînd ca obiectiv nu doar stăpînirea naturii sau schimbarea societății, ci transformarea completă a naturii umane”².

Adopția trebuie să rămână calea legitimă de a deveni părinte a cuplurilor infertile, fiind o alternativă la concepția naturală și la sarcină și, totodată, un act de binefacere și umanitate. Refuzul unei țări de a înregistra filiația unui copil născut prin surogație pare să fie eficient în descurajarea procedurii, ceea ce înseamnă prevenirea dezvoltării afacerilor cu copii și totodată prevenirea exploatării femeilor.

1. MATERNITATEA-SUROGAT CA MODALITATE DE EXPLOATARE A FIINȚELOR UMANE

Maternitatea-surogat este în mod evident o modalitate de exploatare și de transformare a ființelor umane în obiectele unui comerț pervers. Copilul devine un produs care este comandat, cumpărat și vândut, chiar returnat dacă clientul nu este pe deplin satisfăcut. Iar femeia care își angajează corpul devine doar un container, un incubator, un „cuptor”. Se poate ajunge foarte ușor la exploatare, constrângere și trafic de persoane, cu rețele criminale care beneficiază îndeosebi de pe urma femeilor sărace sau a celor din țări în curs de dezvoltare. Aceste femei sunt private de propria demnitate și, împreună cu copiii născuți din surogație, devin victime inocente ale unor situații nedrepte în care sunt violate drepturilor umane fundamentale.

² H. R. Patapievic, *Omul recent*, p.123/124

a) Copilul ca produs comercial, supus „controlului de calitate”

Când o sumă semnificativă de bani este investită în achiziționarea unui produs, așteptările privind calitatea sunt în mod evident ridicate. Adesea, părțile implicate într-un contract de surogație au cheltuit deja o sumă considerabilă de bani pe tratamentul reproductiv și chiar dacă surogația este prima încercare a părinților beneficiari, este în sine o tranzacție scumpă. Costurile variază de la aproape 30.000 până la peste 100.000 de euro, depinzând de țara în care are loc procesul.

În urma unei asemenea investiții, așteptările sunt mari și îi pot face pe părinții beneficiari să creadă că au dreptul de a primi nu numai copilul, care trebuie să aibă anumite caracteristici, dar și un fel de garanție privind succesul acestuia pe plan profesional, social și academic.

Selecția mamelor purtătoare și a donatoarelor de ovule presupune un proces inchizitorial pentru a garanta „calitatea” ovulelor sau a pântecului purtător și poate implica chiar și o selecție în funcție de rasă.

b) Mamele purtătoare ca produse consumabile

În timpul sarcinii, relația dintre mama surogat și părinții beneficiari sau agenția de intermediere este de obicei strânsă și femeia primește orice fel de îngrijire și atenție. Dar odată ce copilul este născut și acțiunile legale sunt complete, atât părinții beneficiari cât și agenția dispar, femeia purtătoare re-devenind un element inutil și uneori chiar iritant. Abia atunci ea resimte greutatea exploatării, singurătatea cauzată de abandonarea copilului, faptul că sarcina s-a transformat într-o marfă, în interesele unei afaceri care se ocupa cu tranzacții de ființe umane.

c) Implicații medicale și psihologice

Deoarece surogația este o practică relativ recentă, încă trebuie să se determine în ce fel este afectat copilul. Dar din ce în ce mai mulți experți și mai multe studii evidențiază importanța legăturilor realizate între mamă și copil în timpul sarcinii. Este justificat să presupunem că după o sarcină care este văzută ca o afacere, relația cu copilul abandonat după naștere și considerat o sursă de venit să afecteze normala dezvoltare psihologică a copilului, în special când el sau ea devine conștient/ă de originea surogat. O sarcină cu mamă purtătoare deteriorează în mod intenționat legătura maternă naturală care are loc în timpul sarcinii – o legătură pe care medicii o încurajează și promovează în mod consecvent. Fetologia arată că cele 9 luni pre-naștere joacă un rol vital în dezvoltarea emoțională și psihologică pe termen lung. Atunci când legătura genetică dintre mamă

și copil este afectată, rezultă urmări de durată, resimțite de amândoi³. În locurile unde surogația este legală, acest rău este instituționalizat.

În aceeași manieră, este mai mult decât probabil ca detașarea și renunțarea la copil să afecteze mama surogat într-un fel sau altul, chiar dacă este hotărâtă să considere sarcina ca fiind o simplă afacere. Adesea, mamele purtătoare au nevoie de consiliere psihologică în timpul și după sarcină.

Părinții beneficiari, de asemenea, resimt presiunea psihologică. Pe parcursul celor 9 luni de sarcină, părinții beneficiari nu pot avea siguranța deplină că mama surogat nu va regreta și nu va anula astfel contractul sau că unul dintre donatorii de gameți nu va cere el custodia copilului! De asemenea, adeseori mama beneficiară are nevoie de ajutor psihologic pentru a face față unei situații stresante și pentru a accepta că propriul copil provine dintr-o sarcină externă.

O relație dificilă este și cea dintre mama surogat și tatăl beneficiar. Acesta vede o femeie purtându-i fiul natural, dar cu care nu are totuși niciun fel de relație naturală. Sunt scenarii neobișnuite, dar des întâlnite, contrarii naturii umane. Pe de altă parte, utilizarea metodelor de reproducere artificială și abuzul de acestea pot atrage cu ușurință complicații medicale atât pentru mama surogat, pentru tinerele femei care își vând ovulele⁴ dar și pentru copilul născut prin intermediul tehnologiei reproductive.⁵

d) Complicații neprevăzute: copilul ca produs nedorit al unei tranzacții comerciale

Din păcate, se poate întâmpla ca copilul să aibă o dizabilitate, sau să nu aibă sexul „așteptat” iar părinții contractanți să refuze să îl preia sau să ceară mamei purtătoare să avorteze. În august 2014, un cuplu de homosexuali din Australia au abandonat un copil cu sindromul Down, dar au luat-o pe sora geamănă, care a fost născută cu o altă dizabilitate. Mama purtătoare a păstrat copilul cu sindromul Down și a cerut fata înapoi, dar solicitarea ei a fost respinsă⁶. În mod paradoxal, se poate întâmpla ca un copil să aibă 2 sau 3 mame și tați și, cu toate acestea, nimeni să nu îl vrea. Atunci când un copil este rezultatul unei tranzacții comerciale în care a fost plătită o sumă mare de bani,

³ S. Golombok, L. Blake, P. Casey, G. Roman, V. Jadva - Children born through reproductive donation: a longitudinal study of psychological adjustment. *The Journal of Child Psychology and Psychiatry*, Volume 54, Issue 6, pages 653–660, June 2013 <http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/jcpp.12015/abstract>

⁴ Riscurile includ Sindromul Hiperstimulării Ovariene, torsiunea ovariană, chisturi ovariene, durere pelviană cronică, menopauză prematură, infertilitate, cancer la aparatul reproductiv, cheaguri de sânge, boli de rinichi, infarct și în anumite cazuri moarte. Femeile care rămân însărcinate cu ovule ale altor femei au un risc mai mare de pre-eclampsie și hipertensiune.

⁵ Copiii născuți prin tehnologii reproductive asistate medical au de asemenea risc de: naștere prematură, greutate redusă la naștere, moarte fetală, anomalii fetale și hipertensiune.

⁶ <http://www.profesionalesetica.org/2015/02/abolicion-de-los-vientres-de-alquiler-en-tailandia-un-triunfo-de-los-derechos-humanos-universales/>

se așteaptă și pare obligatorie garantarea „calității copilului” care face obiectul contractului - sau returnarea banilor, în cazul în care târgul obținut nu este satisfăcător.

e) Traficul de ființe umane

Termenul „mamă surrogat” sau „mamă purtătoare” este unul de dată recentă și, la prima vedere, pare să afecteze doar un procent foarte mic din societatea noastră, ceea ce conduce la o reacție de indiferență sau relativism cu privire la această practică. Acest termen este deseori interpretat ca fiind rezultatul unei decizii personale a unui individ autonom și cu deplină libertate de a decide în ceea ce privește propriul corp și propria viață, decizie ce nu are un impact asupra altora și asupra căreia legea nu ar trebui să intervină.

Totuși, spre deosebire de numeroasele riscuri menționate deja, această practică este, prin natura sa, un teren fertil pentru exploatare, abuz și trafic de persoane care nu afectează numai țările în curs de dezvoltare. Astfel, în USA, a fost desființată o rețea de avocați care crease un stoc de bebeluși nenăscuți ce urmau să fie vânduți la un preț de 100.000 USD, folosind mame surrogat.⁷

În Asia, cazul „Babe 101”⁸ a însemnat dezmembrarea unei rețele ilegale de mame surrogat și eliberarea unor tinere femei atrase de promisiunea unui loc de muncă decent, dar care au fost folosite ca mame purtătoare, unele chiar în urma violurilor.

În iunie 2012, poliția din Nigeria a eliberat 32 de fete însărcinate, cu vârste între 15 și 17 ani, sechestrare. Unele fete au declarat că li s-a oferit suma de 192 de dolari pentru bebelușii lor, prețul final urmând să fie stabilit în funcție de sexul copilului. Copiii au fost vânduți pentru sume variind de la 2.000 la 6.000 de dolari⁹.

Parlamentul din Thailanda a aprobat recent o lege prin care este interzisă practica surogației, care s-a extins considerabil și în mod tragic în ultimii ani din cauza unui vid legislativ. Conform datelor furnizate de Consiliul Medical din Thailanda, această afacere poate produce câteva sute de copii anual¹⁰. Trebuie să amintim de Articolul 7.1g din Statutul Curții Penale Internaționale adoptat la Roma ce include sclavia, violul, prostituția forțată, sarcina forțată, sterilizarea forțată, abuzul sexual și alte tipuri de abuzuri sexuale în lista crimelor împotriva umanității.¹¹

India e una din principalele țări furnizoare pentru piața de mame purtătoare. Întrucât această piață nu este acoperită de legislație, femeile implicate sunt expuse constant unor umilințe și exploatări

⁷ News Release, Office of the United States Attorney Southern district of California, *Baby Selling Ring Busted* (August 9th 2011).

⁸ <http://infocatolica.com/?t=noticia&cod=22828>

⁹ *The Korea Herald*, 2012

¹⁰ <http://www.profesionalesetica.org/2015/02/abolicion-de-los-vientres-de-alquiler-en-tailandia-un-triunfo-de-los-derechos-humanos-universales/>

¹¹ http://www.un.org/spanish/law/icc/statute/spanish/rome_statute%28s%29.pdf

comparabile doar cu rețelele de prostituție. În plus, supravegherea și asistența medicală sunt exclusiv direcționate către copil, lăsând mama neasistată medical. Mai mult, reamintim că India este una din țările cu cea mai mare rata de mortalitate post-partum din lume.

Aparte față de infracțiunea flagrantă, există pe rolul instanțelor sute de cazuri de trafic de persoane, în întreaga lume: de la primul caz raportat în 1987, *Baby M*¹², în SUA, ori cazul extrem de complicat *Manji*¹³ (India 2008), până la recenta cauză *CEDO Paradiso și Campanelli*¹⁴ din Italia, în care Curtea, în ianuarie 2015, a validat vânzarea unui copil născut de o mamă purtătoare, continuând cu o listă lungă de cazuri similare.

2. LEGISLAȚIA INTERNAȚIONALĂ ȘI NECESITATEA INTERZICERII LA NIVEL GLOBAL A SUROGATULUI MATERN, CA PRACTICĂ ÎMPOTRIVA DEMNITĂȚII UMANE ȘI A DREPTURILOR FUNDAMENTALE

Declarația Universală a Drepturilor Omului definește demnitatea umană ca fiind baza drepturilor omului și, de aceea, piatra de temelie a libertății, dreptății și păcii. Tratatul internațional, ratificate și în vigoare în Europa, generalizează politicile de protecție a demnității umane, interzicând traficul de persoane, în special traficul de femei și copii, cere asigurarea bunăstării copiilor în toate circumstanțele și condamnă intervențiile în procesul natural de concepție și naștere¹⁵.

De aceea este necesar ca instituțiile internaționale să impună o interdicție globală asupra practicii surogatului matern, de vreme ce aceasta generează un risc real de exploatare și trafic de persoane, întrucât este un atac împotriva demnității umane, transformând femeile și copii în bunuri tranzacționabile.

¹² <http://www.lfip.org/laws822/docs/1.htm>

¹³ <https://web.duke.edu/kenanethics/CaseStudies/BabyManji.pdf>

¹⁴

[www.academia.edu/12364922/Paradiso and Campanelli v Italy The ECHR validates the sale of a child through surrogacy](http://www.academia.edu/12364922/Paradiso_and_Campanelli_v_Italy_The_ECHR_validates_the_sale_of_a_child_through_surrogacy)

¹⁵ Convenția privind Drepturile Omului și Biomedicina (Convenția de la Oviedo). Art 14

<http://www.provitabucuresti.ro/docs/bioetica/conventia.oviedo.pdf>

I. CADRUL LEGISLATIV EUROPEAN

a) Jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului și Proiectul Conferinței de la Haga

În 26 iunie 2014, Curtea Europeană a Drepturilor Omului a hotărât¹⁶, în cauzele *Mennesson contra Franța*¹⁷ și *Labassee contra Franța*¹⁸, că această țară a încălcat articolul 8 al Convenției Europene a Drepturilor Omului, referitor la dreptul la respect pentru viața privată și de familie, întrucât nu a recunoscut relația de filiație a copiilor născuți prin practica mamei purtătoare cu părinții „contractanți” (beneficiari)¹⁹.

Această decizie a adus după sine legalizarea practicii surogatului în unele țări semnatare ale Convenției și deja produce efecte în Spania, Franța, Germania, Irlanda și Italia.

În ianuarie 2015, aceeași Curte a decis într-o altă cauză similară, *Paradiso și Campanelli c. Italia*²⁰, că un copil născut din mamă surogat în afara țării și părinții care au „comandat” copilul beneficiază de protecția conferită de dreptul la viață de familie, chiar în cazul în care copilul a fost obținut fraudulos, contra unei plăți, fără nicio relație genetică și după o perioadă scurtă de coabitare. (Copilul a fost cumpărat contra sumei de 49.000 euro, fiind produs la comandă prin fertilizare in vitro, ulterior implantat unei mame surogat, și nu avea nicio legătură biologică/genetică cu cuplul care îl cumpărase. Curtea a concluzionat că Italia putea refuza să recunoască relația de filiație, stabilită în Rusia (țara mamei purtătoare), dar, prin îndepărtarea copilului de lângă cumpărători, le-ar fi încălcat dreptul la viață privată și de familie²¹.

În acest fel, Curtea a validat **vânzarea copilului** născut de o mamă surogat și a deschis porțile traficului de copii și exploatării femeilor.

La 1 iunie, Curtea a decis totuși referirea cauzei *Paradiso*, în apel, Marii Camere a Curții, ca urmare a cererii guvernului italian²².

¹⁶ <http://hudoc.echr.coe.int/webservices/content/pdf/003-4804617-5854908>

¹⁷ <http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/pages/search.aspx?i=001-145389>

¹⁸ <http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/pages/search.aspx?i=001-145180>

¹⁹ <http://noticias.juridicas.com/actual/3987-el-tedh-declara-contraria-al-convenio-europeo-de-los-derechos-humanos-la-negativa-a-reconocer-la-filiacion-a-los-hijos-nacidos-de-ventre-de-alquiler.html>

²⁰ <http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/pages/search.aspx?i=001-150770>

²¹ http://www.hcch.net/upload/wop/gap2015pd03a_en.pdf

²² *Conclusions at the Hague Conference March 2015 on surrogate Motherhood:*

Trebuie să reamintim că deciziile de la Marea Cameră definesc doctrina Curții și devin obligatorii în cele 47 state ce alcătuiesc Consiliul European.

Biroul Permanent al Conferinței de la Haga asupra Dreptului Privat Internațional, acționând în baza mandatului acordat de țările membre, lucrează în prezent la un proiect cu tema Filiația/Mama purtătoare.

Ultimul document redactat pe această temă a fost prezentat în ședința Consiliului pentru Afaceri Generale și Politici al Conferinței de la Haga, din martie 2015. La acea ședință, pe lângă prezentarea situației de ansamblu, s-a decis constituirea unei comisii de experți în scopul dezvoltării unui instrument multilateral în această problematică.

b) Drept comparat

Deși în câteva state din Europa, cum ar fi **Albania, Georgia, Croația, Olanda, Rusia, Marea Britanie, Grecia și Ucraina**, practica mamei surrogat a fost legalizată, în cele mai multe țări europene aceasta este interzisă.

În **Germania**, singura cale permisă pentru a transfera filiația unui copil născut de o altă femeie este adopția. Mai mult, unele instanțe germane au apreciat că un copil născut prin practica surogăției să nu poată fi înregistrat. Însă, după hotărârile CEDO în cauzele *Menesson* și *Labasse*, Curtea Supremă a încălcat jurisprudența și a recunoscut un cuplu de homosexuali ca fiind părinții legali ai unui copil născut de o mamă purtătoare.

Maternitatea prin surogăție este interzisă în mod expres în **Elveția**. Articolul 119 din Constituția Statului prevede: „Donarea unui embrion și toate formele de practică a surogăției sunt interzise prin lege”. Totuși, ca urmare a aceluiași caz CEDO, Înalta Curte Administrativă a Cantonului St. Gallen a decis în favoarea înregistrării unui copil născut de o mamă purtătoare ca fiind copilul legal al unui cuplu de bărbați homosexuali. Decizia se judecă în apel la Curtea Federală Elvețiană, la data redactării acestui material.

Private international law issues surrounding the status of children, including issues arising from international surrogacy arrangements

The Council decided that an Experts' Group be convened to explore the feasibility of advancing work in this area. The Experts' Group should first consider the private international law rules regarding the legal status of children in cross-border situations, including those born of international surrogacy arrangements. To this end, the Council decided that:

a) the Experts' Group should meet in early 2016 and report to the 2016 Council.

b) the Group should be geographically representative and be composed in consultation with Members.

c) Members are invited to keep the Permanent Bureau updated regarding significant developments in their States in relation to legal parentage and surrogacy.

În **Italia**, în 2004 Parlamentul a interzis expres practica surogatului prin legea nr. 40/2004²³. Din nou, deciziile CEDO și mai ales cauza *Paradiso și Campanelli* au contribuit la demararea procesului de legalizare a practicii și în această țară.

Franța este țara care a pierdut la Curtea Europeană a Drepturilor Omului cele două procese *Menesson* și *Labasse*, iar prim-ministrul Valls a declarat că Franța nu va face apel în cazul deciziei, urmând ca guvernul francez să analizeze tema și posibilitatea inițierii unui efort internațional de a reglementa practica surogatului. În prezent mai sunt două cauze similare împotriva Franței care așteaptă o rezoluție la CEDO: *Laborie c/ Franța* (44024/13) și *Fouldon c/ Franța* (9063/14).

În **Portugalia** practica surogatului este interzisă prin Articolul 8 din Legea Reproducerii Asistată Medical.

De asemenea este **expres interzisă în Austria, Estonia, Islanda, Moldova, Muntenegru, Serbia, Slovenia, Suedia și Turcia.**

În unele țări este **parțial tolerată**, cum este cazul **Belgiei, Luxemburgului, Poloniei și Cehiei**. În celelalte, fără a fi expres interzisă, **nu este tolerată sau nu există reglementări în această privință**, cum ar fi în **Ungaria, Irlanda, Letonia, Lituania, Malta, Monaco, Romania, San Marino și Bosnia-Herțegovina.**

În **Irlanda**, Curtea Supremă a judecat un caz intern de suogație. Mama genetică, ce urma să devină beneficiară a procedurii, nu s-a putut înregistra ca mamă legală a copilului, ci mama care și-a oferit trupul pentru a purta sarcina. În urma evoluțiilor de la CEDO, guvernul irlandez a anunțat că va demara procedurile pentru redactarea unei legi care va adresa acest subiect.

Marea Britanie a fost prima țară europeană care a reglementat practica mamei purtătoare, permisă începând cu anul 1985. Prin lege s-a modificat și dreptul la filiație.

Harta variază când este vorba de **filiație sub surogat, expres permisă în Albania, Spania, Estonia, Georgia, Irlanda, Ungaria, Olanda, Cehia, UK, Rusia, Slovenia și Ucraina; și expres interzisă în Andora, Bosnia-Herțegovina, Letonia, Lituania, Moldova, Monaco, Muntenegru, România, Serbia și Turcia.** Restul țărilor, în funcție de caracteristicile legislației proprii, o pot permite în cele din urmă.

²³ www.camera.it/parlam/leggi/040401.htm

c) Poziția Uniunii Europene și a Consiliului European

Articolul 2 din Protocolul Opțional al Convenției ONU pentru Drepturile Copilului²⁴ cu privire la vânzarea copiilor, prostituția și pornografia infantilă, menționează: vânzarea copiilor înseamnă „orice act sau tranzacție prin care un copil este transferat de orice persoană sau grup de persoane către o altă persoană ori către un alt grup contra cost sau contra oricăror alte avantaje materiale.”

Această definiție surprinde exact natura practicii mamei purtătoare. Comisia Internațională pentru Statutul Civil (ICCS) a publicat în 2014 un document intitulat „Maternitatea surogat și statutul copilului”²⁵. Trebuie să reamintim că în toate documentele ICCS maternitatea este fundamentată pe naștere, în virtutea principiului *Mater semper certa est*, arătând ca indicarea numelui mamei în certificatul de naștere este suficientă pentru a stabili maternitatea (...).²⁶

ICCS concluzionează că toate problemele cauzate de acest fenomen sunt foarte complexe și variate, implicând multe dificultăți și incertitudini. **Până în acest moment nu există o convenție internațională asupra acestui subiect.**

În 2012 Consiliul European a publicat o declarație prin care condamnă practica surogatului întrucât „implică un contract ce are ca obiect un copil nenăscut și exploatarea uterului unei femei care în mod voluntar se disociază de maternitate și manipulează filiația”²⁶.

În iulie 2014 același Consiliu al Europei, prin Adunarea sa Parlamentară, a adoptat o moțiune pentru rezoluție care condamnă practica pentru că violează demnitatea femeii care își închiriază corpul și funcția sa reproductivă ca pe o marfă, și totodată solicită o analiză detaliată și o poziție clară asupra maternității surogat²⁷:

„Practica surogației ignoră de asemenea drepturile și demnitatea umană a copilului transformând bebelușul în discuție într-un produs. Convenția asupra drepturilor copilului a declarat că toți copiii au dreptul de a fi protejați de orice abuz și exploatare și a solicitat statelor să acționeze în interesul superior copilului. Aranjamentele făcute în practica surogatului transformă copilul într-o marfă care poate fi cumpărată și vândută. Mai mult, prin surogat se manipulează identitatea și legătura copilului cu părinții săi, privându-l de orice legătură cu mama purtătoare, ceea ce studiile recente arată a fi dăunător pentru dezvoltarea și bunăstarea copilului.”

²⁴

<http://www.hotararicedo.ro/files/files/CONVENTIA%20CU%20PRIVIRE%20LA%20DREPTURILE%20COPILULUI%20-%20PROTOCOL%20FACULTATIV.pdf>

²⁵ <http://www.cieci1.org/Etudes/2014-SurrogacyAndTheCivilStatusOfTheChild.pdf>

²⁶ <http://assembly.coe.int/nw/xml/XRef/Xref-XML2HTML-en.asp?fileid=18711&lang=FR#>

²⁷ <http://assembly.coe.int/ASP/Doc/XrefViewPDF.asp?FileID=21092&Language=EN>

II. SITUAȚIA DIN ROMÂNIA

În România există, la ora redactării acestui studiu (septembrie 2015), un vid legislativ în ceea ce privește maternitatea-surogat. Reproducerea umană asistată medical este reglementată doar în ce privește tehnicile de fertilizare in vitro, respectiv Titlul VI din Legea nr. 95/2006 privind reforma în domeniul sănătății, art. 142, dar și prin existența unui cadru general, Noul Cod Civil, prin art. 441-447 care, deși nu reglementează fertilizarea in vitro cu mamă purtătoare, nu interzice expres acest procedeu.

Având în vedere situația, ar fi de închipuit că și procedura în sine nu se efectuează. Realitatea este alta: în România, obținerea unei sarcini cu mamă surogat este relativ simplă, având în vedere că site-urile clinicilor de fertilizare in vitro oferă această procedură și că internetul abundă de anunțuri prin care cuplurile doritoare, respectiv femeile care își oferă serviciile de mamă-surogat se caută unii pe alții²⁸.

Dacă legea ar interzice cu desăvârșire acest fenomen, așa cum se întâmplă în mai multe țări europene și cum solicităm și noi, practica medicală de obținere a unei sarcini cu ajutorul unei mame surogat nu ar mai exista în România sau ar fi destul de restrânsă.

Dovadă că procedura se află în plin avânt în România este decizia Curții de Apel din Timișoara din februarie 2014²⁹, când judecătorii au decis recunoașterea unei femei drept mamă naturală a doi gemeni, deși copiii au fost aduși pe lume de sora ei, care le-a fost mamă purtătoare.

Aceasta a fost inseminată cu embrionii rezultați din fecundarea ovulelor aparținând mamei biologice cu spermatozoizii soțului acesteia. După naștere, părinții biologici au apelat la instanță pentru a li se putea constata calitatea de părinți naturali ai celor doi copii. Potrivit legislației românești, mama copilului este cea care îi dă naștere. Tribunalul Timiș a recunoscut ca părinte natural doar pe tatăl copilului, deoarece „doar față de acesta s-a stabilit filiația”. După recursul la Curtea de Apel, instanța a decis că mama de la care s-au prelevat ovulele să fie recunoscută drept mamă naturală.

Judecătorii Curții de Apel Timișoara au motivat astfel³⁰: **„Recurgerea la o altă procedură – ca cea de gestație pentru altul – asumată de părțile în proces, deși nereglementată de lege, în mod expres, nu poate fi însă considerată o procedură nelegală, câtă vreme, în materie civilă, ceea ce nu este interzis, este permis”.** În sentința emisă se mai subliniază că: **„imposibilitatea**

²⁸ Din motive lesne de înțeles nu oferim nume de clinici sau exemple de anunțuri, dar acestea abundă.

²⁹ <http://www.culturavietii.ro/2014/02/12/un-pas-inainte-spre-transformarea-romaniei-intr-o-colonie-reproductiva/>

³⁰ <http://www.juridice.ro/311847/cateva-consideratii-privind-implicatiile-juridice-ale-tehnicilor-de-reproducere-umana-asistata-medical-ruam.html>

juridică pentru reclamanții minori de a le fi recunoscută maternitatea față de mama biologică – adică adevărata lor identitate genetică – ar duce atingere, în primul rând, dreptului lor la viață privată, garantat de articolul 8 al Convenției Europene a Drepturilor Omului”.

Curtea de Apel a mai reținut și că „principiul *mater semper certa est, pater incertus*, consacrat și în actualul *Cod civil* (art. 408) se impune a fi amendat în raport cu progresele medicinei în domeniul tehnicilor de reproducere umană asistată medical (RUAM), aducându-se ca argument și **practica unor laboratoare medicale specializate** în domeniu, cât și **autentificarea de către notar** a unor înțelegeri exprimate prin convenții de gestație.”

Unicul proiect de lege care încerca reglementarea acestui fenomen a fost introdus în 2011³¹, dar retras ulterior. Proiectul prevedea excluderea oricărui beneficiu material pentru mama purtătoare, ceea ce ar fi restrâns practica, dar apreciem că nu suficient. Filiația copilului urmărea să se stabilească prin recunoaștere sau prin hotărâre judecătorească.

CONCLUZIE

Aprobarea negoțului cu corpuri de femei și traficul de copii reprezintă o tendință în țările vestice. Europa pare dispusă să consacre și să faciliteze cumpărarea copiilor oricui își poate permite „produsul”. Demnitatea femeilor și maternitatea nu sunt văzute ca fiind ceva să merite ocrotire, ci, ca și în cazul prostituției, corpul femeii este folosit pentru a satisface o dorință.

Această nouă formă de exploatare, comercializarea ființelor umane, se extinde în țări și instituții sub influența lobby-urilor și a intereselor de afaceri.

Este urgent să reacționăm în fața acestei situații.

Noi pledăm pentru abolirea universală a surogației, prin lege. Și, ca un mijloc de intimidare eficient împotriva acestei practici, cerem să fie interzisă filiația în favoarea părinților non-biologici ai copiilor născuți prin practica mamei purtătoare.

³¹ <http://www.ziare.com/social/indemnizatie-mame/legalizarea-mamelor-surogat-o-provocare-adresata-deopotriva-dreptei-si-stangii-1077612>

REZUMAT

SUROGAȚIA – O NOUĂ MODALITATE DE EXPLOATARE A FEMEILOR ȘI DE TRAFIC CU FIINȚE UMANE

1. CE ESTE SUROGAȚIA?

Sarcina surogat, sarcina cu mama purtătoare sau „gestația pentru altul” este o tranzacție financiară în care o femeie își închiriază corpul pentru a gesta un copil, care poate sau nu poate avea legături genetice cu ea, serviciu pentru care va fi recompensată. Această practică violează drepturile fundamentale ale omului și mai multe legi internaționale.

2. DE CE ÎNCALCĂ DREPTURI FUNDAMENTALE ȘI VIOLEAZĂ DEMNITATEA MAMEI ȘI A COPILULUI?

Contractele de surogație reprezintă în mod cert o modalitate de a exploata femeile care în schimbul banilor sau pentru vreun alt tip de compensație. În multe țări surogația este de regulă legată de prostituție dar și de alte activități criminale.

Copilul devine un simplu produs comercializat pentru a satisface capriciul sau dorința anumitor persoane de a deveni părinți. El este supus anumitor standarde de calitate, putând fi „returnat” în cazul în care nu le împlinește.

3. CARE SUNT IMPLICAȚIILE PENTRU PROTAGONIȘTII ACESTEI TRANZACȚII ?

CONSECINȚE PENTRU COPIL

1. *Copiii devin produse comerciale supuse controlului de calitate*

Atunci când se investește o sumă mare de bani, este evident că așteptările față de calitatea „produsului” sunt foarte mari, contractanții dorind uneori un copil înzestrat cu anumite abilități, care să fie purtător al unei garanții sigure către succesul social și personal.

2. Copiii sunt împiedicați să își cunoască originea și identitatea

Cum se menționează în articolele 7 și 8 ale Convenției cu privire la Drepturile Copilului, până la 6 adulți pot cere paternitate asupra copilului născut din mama purtătoare. Exceptând faptul că reprezintă o sursă de conflicte juridice, este mai mult decât sigur o metodă de a împiedica copilul să își cunoască identitatea.

3. Posibile probleme psihologice

De zeci de ani experții au accentuat importanța pe care o au legăturile care se creează între mamă și copil în timpul sarcinii și semnificațiile pe care le au acestea în dezvoltarea ulterioară a copilului. Se poate presupune astfel că o sarcină care este considerată „o afacere” dar și relația cu un copil la care mama a renunțat în avans, fiind considerat un produs și o sursă de venit, să afecteze dezvoltarea psihologică a copilului, în special când acesta își descoperă originea.

CONSECINȚE PENTRU FEMEIA CARE ÎȘI ÎNCHIRIAZĂ UTERUL

1. Mama surogat ca un animal cu pedigree

Procesul de selectare a mamelor purtătoare presupune o sumedenie de teste și cerințe personale pentru a asigura „calitatea” ovulelor și a uterului care va purta viitorul copil.

2. Mamele surogat ca produse consumabile

În timpul sarcinii, contactul dintre mama purtătoare și părinții care au angajat-o este foarte strâns; dar, odată ce contractul s-a încheiat, cuplul beneficiar dispare și femeia redevine inutilă, enervantă, un obiect ieșit din uz, în timp ce ea resimte toată durerea exploatării, separării de copil, comercializării sarcinii și interesele legitime ale unei tranzacții care implică ființe umane în locul bunurilor comerciale.

CONSECINȚE PENTRU PĂRINȚII CUMPĂRĂTORI

Părinții beneficiari sunt expuși unei presiuni psihologice extreme, deoarece pe parcursul sarcinii nu pot avea siguranță că mama surogat nu se va răzgândi sau că donatorii nu vor cere custodia copilului.

Situații complexe apar de asemenea între tatăl beneficiar și mama surogat, sau soțul acesteia, dacă este cazul.

4. SUNT ȘI ALTE COMPLICAȚII ?

Întregul proces duce la situații bizare, contrare naturii, care promovează abuzul și aduc numeroase probleme legale și etice.

În plus, complicații neprevăzute precum posibilitatea unei sarcini cu grad ridicat de risc, sănătatea mamei surogat, răspunsul părinților beneficiari în fața posibilelor defecte sau varianta ca ei să renunțe, la jumătatea sarcinii, la contract reprezintă alte posibile complicații... Au existat deja cazuri în care bebelușul, cu malformații sau de sex „necorespunzător” a fost respins de părinții beneficiari, sau în care aceștia au solicitat întreruperea sarcinii din varii motive.

5. CARE ESTE SITUAȚIA LEGALĂ PRIVIND SUROGAȚIA?

Sunt țări cu legislație permisivă (Statele Unite, Mexic, Rusia, Ucraina, Georgia și Kazahstan) care nu previne traficul de persoane pentru surogație. Spre exemplu, în America, a fost demascată o rețea de avocați care realizase un inventar al copiilor născuți prin surogat și vânduți pentru 100.000 de dolari.

În alte țări în care este permisă procedura surogației și unde aceasta a luat amploarea unei industrii, au fost înregistrate cazuri de exploatare și abuz. Astfel de exemple sunt țări din Asia, unde o rețea care vindea bebeluși și răpea tinere fete vietnameze pentru a le folosi ca „incubatoare” a fost demontată, sau Nigeria, unde poliția a salvat 32 de fete gravide cu vârste cuprinse între 15 și 17 ani, sechestrare pentru a li se vinde copiii obținuți prin surogație.

Lăsând la o parte aceste situații infracționale flagrante, sunt alte sute de cazuri conflictuale peste tot în lume. În Europa, surogația este în întregime sau parțial interzisă în majoritatea țărilor, dar din cauza inerției politice este acceptată sau tolerată și orice considerații etico-morale sunt ignorate sub alibiul de creare a „noilor drepturi” pentru o mică parte a populației, în timp ce legislația în vigoare este încălcată la cererea grupurilor de lobby și intereselor de afaceri. În această poziție se găsesc și țări precum Spania, Italia, Germania, Franța și Olanda.

6. CE SE POATE FACE PENTRU OPRIREA ACESTEI TENDINȚE?

Deși sprijinim abolirea universală prin lege a surogației, cea mai simplă cale ar fi aceea de a refuza înregistrarea copiilor născuți astfel, din moment ce această măsură ar însemna un factor de puternică descurajare și ar reduce la minimum afacerea și exploatarea – la care în cele din urmă se reduce surogația.